

PAPER DETAILS

TITLE: Normatif Çerçeveleme Kapsamında Bir Yaya Kaldırımı Peyzaj Tasarımı Örneği

AUTHORS: Sinem Kizilaslan

PAGES: 2577-2602

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3778790>

Normatif Çerçeveleme Kapsamında Bir Yaya Kaldırımı Peyzaj Tasarımı Örneği

Sinem Kızılaslan¹

ORCID: 0000-0002-0168-6994

Öz

Kentsel mekân planlaması ve tasarımında odak nokta insanların ihtiyaçlarıdır. İnsanların hizmet ve olanaklara erişim kolaylığı, teknolojik gelişmeler, gelişmiş alt yapı sistemleri, gelişmiş ulaşım hatları vb. birçok nedenle kentsel mekânlar gelişmiş bir toplumun göstergesi olarak düşünülmektedir. Kentsel mekânların sahip olduğu ya da sahip olması gereken bu özellikleri için fiziksel çevre ana kaynaktır ve sınırsız değildir. Günümüz kentlerinin başlıca gerçeği kısıtlı olan çevresel kaynaklarla insanların temel ihtiyaçlarının karşılanamamasıdır. Bu bağlamda kentlerdeki hızlı nüfus artışıyla yapılaşmanın ve taşıt trafiğinin artması yürünebilir alanların azalmasına ve giderek yetersiz hale gelmesine neden olmuştur. Oysa yürümek, insan sağlığına olan olumlu etkilerinin yanında insanların çevrelerini algılayabilmelerinde de ön koşullardan biridir. Ayrıca yürünebilecek alanların azalması sosyal bir varlık olan insanın diğer insanlarla olan iletişimini de olumsuz etkileyebilmektedir. Bu nedenlerle kent içinde yürümeye elverişli alanların arttırılması gerekmektedir. Yaya kaldırımlarının birincil görevi yaya sirkülasyonunu sağlamak olsa da günümüz kentlerinde başta kaldırım genişlikleri ve kaldırım yükseklikleri olmak üzere kaldırımlar birçok özellikleriyle çoğu zaman yürümeye elverişli ortamlar olamamaktadırlar. Oysa doğru tasarlanan yaya kaldırımları insanları yürümeye teşvik ederek yürümekle ilişkili olan alt hedeflerle de kent insanına fayda sağlayabilir. Bu çoklu yapı Amaç Çerçeveleme Teorisi'nin (Goal Framing Theory) modüller yapıyla benzerlik göstermektedir. Çalışma kapsamında seçilen mekân tasarımları ve kentsel donatılar; yerlere çöp atılmaması, insanların hareket etmeye yönlendirilmesi, yaban yaşamının korunması bağlamında, normatif hedefler kapsamında değerlendirilmiştir. Çalışmanın devamında Normatif Çerçeveleme kapsamında 3D modelleme yöntemiyle Samsun ilinin Atakum ilçesinde bulunan bir yaya kaldırımının; kaldırım genişliği, kaldırım yüksekliği, çevresiyle ilişkisi ve kullanım yoğunluğu göz önünde bulundurularak, düzenleme çalışması yapılmıştır. Yapılan çalışmayla yürümeye teşvik eden ve olanak sağlayan bir yaya kaldırımı peyzaj tasarımı önerisi sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Amaç çerçeveleme teorisi, normatif çerçeveleme, kaldırım tasarımı, erişilebilirlik

¹ Dr., Bağımsız araştırmacı, E-posta: 1.sinem@gmail.com

idealkent © Kent Araştırmaları Dergisi (Journal of Urban Studies)

<http://idealkentdergisi.com>

Geliş Tarihi Received Date: 07.03.2024

Kabul Tarihi Accepted Date: 19.12.2024

Landscape Design Example of An Pedestrian Sidewalk within the Scope of Normative Framing

Sinem Kızılaslan²

ORCID: 0000-0002-0168-6994

Abstract

The focal point in urban space planning and design is the needs of people. The urban environment can be regarded as an indicator of a developed society for a number of reasons, including the ease of access to services and facilities, technological developments, the presence of advanced infrastructure systems, and the availability of advanced transport lines. The physical environment is the main source for these features that urban spaces have or should have, and it is not unlimited. The main reality of today's cities is that the basic needs of people cannot be met with limited environmental resources. In this context, the rapid population growth in cities and the increase in construction and vehicle traffic have led to a decrease in walkable areas and have become increasingly inadequate. However, in addition to its positive effects on human health, walking is one of the prerequisites for people to perceive their environment. In addition, the decrease in walkable areas can also negatively affect the communication of people, who are social beings, with other people. For these reasons, it is necessary to increase the areas suitable for walking in the city. Although the primary task of sidewalks is to provide pedestrian circulation, in today's cities, sidewalks are often not suitable for walking due to many features, especially sidewalk widths and sidewalk heights. However, properly designed pedestrian sidewalks can encourage people to walk and benefit the people of the city with sub-goals related to walking. This multiple structure is similar to the modular structure of Goal Framing Theory. The space designs and urban reinforcements selected within the scope of the study were evaluated within the scope of normative goals in the context of not throwing garbage on the ground, directing people to move, and protecting wildlife. In the continuation of the study, within the scope of Normative Framing, an arrangement study of a pedestrian sidewalk in Atakum district of Samsun province was carried out by 3D modeling method, taking into account the width of the sidewalk, the height of the sidewalk, its relationship with its surroundings and the intensity of use. With this study, a pedestrian sidewalk landscape design proposal that encourages and enables walking is presented.

Keywords: Goal framing theory, normative framing, design of pedestrian sidewalk, accessibility

² Dr, Independent Researcher, E-mail: 1.sinem@gmail.com

idealkent © Kent Araştırmaları Dergisi (Journal of Urban Studies)

<http://idealkentdergisi.com>

Geliş Tarihi Received Date: 07.03.2024

Kabul Tarihi Accepted Date: 19.12.2024

...Mimari tasarımların, kullanıcıları amaçlanan davranışa yönlendirebilme yetisi...

Profesör Robert Langton, meydana oturan on iki metre boyundaki köpeğe başını kaldırıp baktı. Hayvanın kürkü, çimden ve çiçeklerden oluşmuş canlı bir halı gibiydi.

Seni sevmeye çalışıyorum, diye düşündü. Gerçekten.

Hayvana bir süre daha baktıktan sonra, gelen misafirin ritmini ve yürüyüşünü bozmak için tasarlanmış, eşitsiz basamaklara sahip merdivenlere inen asma yoldan devam etti. Basamaklarda iki kez tökezleyen Langton, görev tamamlandı, diye düşündü.

Dan Brown'ın 'Başlangıç' (2017) isimli romanından

Giriş

Mimarlık bilimi, insan odaklı bir çalışma alanıdır. İnsanların istek ve ihtiyaçları doğrultusunda çevrenin planlanması ve tasarlanması mimarlık bilimindeki meslek disiplinlerinin amaç ve hedeflerindendir. Her ne kadar mimarlık alanında yapılan çalışmalarda -kullanıcı- istek ve ihtiyaçları önemli olsa da yapılan çalışmalar sadece bu amaçlar ekseninde yürütülmemektedir. Yapılan mekân planlaması ve tasarımı çalışmalarında -tasarımcının/plancının- amaçları da önemlidir. Mimarlık, bilimin objektif ve mantıksal yapısıyla sanatın yaratıcılık ve duygusal yönünü birleştirerek insan davranışlarına yön verebilen bir yapıya sahiptir. Yani mimari tasarımlarla insanlar arzu edilen davranışlara yönlendirilebilir. Örneğin; bir park alanındaki oturma birimlerinin ne kadar süre ile kullanılacağı alanın tasarımcısı tarafından belirlenebilir. Tasarımcı, oturma birimlerinin kısa süreli dinlenmeler için kullanılmasını istiyorsa oturma birimlerini sırtlıklı ve olması gerekenden biraz yüksek tasarlayabilir. Ya da oturma birimlerinin uzun süreli, sosyalleşme, etrafı seyir vb. amaçlarla kullanılmasını istiyorsa oturma birimlerini sırtlıklı ve masalarla ilişkili olarak tasarlayabilir. Mekânın kullanım hedefleri; alanın kullanıcı profili, kullanım yoğunluğu ve konumu gibi özelliklerle belirlenmektedir.

İnsan kişiliğinin yansıması olan davranış, eylemlerin sürdürüldüğü alan olarak çevreyle de yakından ilişkilidir. Kişilik gelişiminde “doğuştan gelen özellikler ve çevre (Özdemir, Özdemir, Kadak, & Nasıroğlu, 2012; Roberts & Robins, 2004; Loehlin, 1992)” önemlidir. Çevre; sosyal, kültürel ve fiziksel boyutları olan bir kavramdır. Kişilik gelişiminde çevreyle ilgili yapılan çalışmalar çoğunlukla sosyal çevreye odaklanmış olsa da sosyal

çevre ve fiziksel çevre kesin sınırlarla birbirinden ayrılamaz. Sosyal ve fiziksel çevre arasındaki kopmaz bağlar “Kent planlanırken tüm kuramlar sadece fiziksel planlamanın yeterli olmadığını aynı zamanda kentin ve kentte yaşayan toplulukların ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel yapısının da dikkate alınması gereği üzerinde birleşmişlerdir” (Türk, 2015, s. 54) şeklinde ifade edilmiştir. Çünkü sosyal ilişkilerin gerçekleştiği ortam fiziksel çevredir. “Mimarlık, insan mutluluğunu hedeflerken insanın yaşayacağı fiziksel çevrenin sosyal çevre ile ilişkisini kurma sanatıdır” (Ergül, 2015, s. 1074). Bu bakış açısıyla mimari çevre tasarımlarının insan davranışlarını yönlendirmede etkili olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ve hatta bir toplumda olumlu kişilik özelliklerinin mimari tasarımlarla desteklenebileceği iddialı ve bir o kadar da doğru bir yaklaşım olacaktır. Yakın çevremize baktığımızda “çimlere basmak yasaktır, yerlere çöp atmayınız, girmek yasaktır, park etmek yasaktır” vb. yazıları sürekli görmekteyiz. Fakat bu yazıların kullanıcı davranışlarını olumlu yönde ne kadar değiştirdiği ve/veya düzenlediği tartışma konusudur. Mekân kullanıcılarının bu uyarılar doğrultusundaki davranışlarını uyum ve uyumsuzluk olarak değerlendirmek mümkündür. Kurallara uymak ya da uymamak, sözel ve/veya yazınsal uyarılara uymak ya da uymamak, toplumsal kurallara uymak ya da uymamak gibi... “Uyma davranışı, kişinin kendi görüşünü grubun görüşü doğrultusunda değiştirmesidir” (Yüksel, 2013, s. 461). Uyum (itaat etmek, uymak) ve uyumsuzluk (itaat etmemek, uymamak...) karmaşık davranışlardır. Etienne (2011)’e göre “bu davranışların bazıları alışkanlıkların ve rutinlerin ürünü olarak ‘otomatik’ davranışlardır. Buna karşılık ‘planlı’ uyum ya da uyumsuzluk, kişinin faydasını en üst düzeye çıkarmak, görev veya güven gibi ahlaki yükümlülükleri yerine getirmek veya kişinin yaptırım korkusundan kurtulmak gibi çeşitli hedeflerinin kasıtlı olarak takip edilmesini temsil etmektedir”(s. 305). Kişinin uyum ve uyumsuzluk davranışlarını mekânsal tasarım açısından değerlendirecek olursak belki de mekân kullanıcılarının davranışlarını yazılarla -doğrudan- yönlendirmeye çalışmak yerine mekân tasarımlarıyla, kullanıcıları mekân kullanım amaçları doğrultusunda -hissettirmeden- yönlendirmeye çalışmak daha doğru olacaktır. Bu kapsamda Amaç Çerçeveleme Teorisi (Goal Framing Theory) kullanılabilir. “Amaç Çerçeveleme Teorisi insanların algı, düşünce ve karar vermelerinin modüler bir yolla organize edildiği kanıtlarına dayanmaktadır” (Lindenberg ve Steg, 2013, s. 39). Bu teoriyi konu alan ve bu teorinin kullanıldığı çalışmalar gün geçtikçe artmaktadır. Konu kapsamında Turan ve Kılıçlar (2019)’ın çevre eğitiminin

bireylerin çevreci davranışlarına etkileri; Tuğer, Dursun ve Kabadayı (2018)'nın çevreci tüketim davranışıyla ilgili yaptıkları çalışma; Noor ve Nordin (2023)'in çevreci davranışla ilgili yaptıkları çalışma örnek olarak verilebilir. Çalışma kapsamında mevcut örnekler üzerinden *Amaç Çerçeveleme Teorisine* göre değerlendirmeler yapılarak bir yaya kaldırımı için *Normatif Çerçeveleme* kapsamında yapılabilecek örnek bir peyzaj tasarımı çalışması hazırlanmıştır. Böylece kısıtlı bir kaynak olan fiziksel çevrenin daha etkin bir şekilde kullanılması amaçlanmıştır. Kentsel yaşamın etkisiyle giderek hareketsizleşen bir toplumun yürümeye teşvik edilmesi ve bununla ilişkili olarak belirlenen alt hedefler çalışma kapsamında ele alınmıştır.

Davranış

İnsan davranışını açıklamaya yönelik birçok meslek disiplini tarafından pek çok çalışma yapılmaktadır. İnsan-çevre etkileşimini inceleyen bilim dalı ise çevresel psikolojidir. Bu alanda yapılan çalışmalar çevrenin insan davranışları üzerindeki etkilerini ve insanların çevreleri üzerindeki etkilerini araştırır. Çevresel psikoloji alanındaki çalışmalar genel olarak Lewin (1951)'in çalışmalarına dayanmaktadır. Bu çalışmalara göre davranış, kişinin çevresiyle ilişkileri sonucunda meydana gelir. Lewin (1951)'e göre "ihtiyaç, eğilim, süper ego gibi teorik yapılar insan yaşantısında önemlidir. İnsan yaşantısındaki bütün faktörlerin toplamı o bireyin yaşam alanını oluşturur. Yaşam alanı hem kişiyi hem de kişinin psikolojik çevresini içerir" (s. 240).

Kişinin çevresiyle kurduğu ilişki duyum-algı-biliş-tutum-davranış hiyerarşisinde devam eder. Bu yapıda duyum, bireysel farklılıklara göre değişim göstermeyen salt gerçeklik iken algı, bireysel farklılıklara göre değişim gösteren, yorum içeren bir veridir. "Çevre, algısal süreçte gerekli ve önemli olan bilgileri sağlar; çevre, gelişimsel süreçte algısal hafızamızın içeriğini belirleyerek algısal süreçlerimizi şekillendirir; kişi alınan bilgiyi seçer, yorumlar, anlam verir ve daha sonra davranışı belirlemede nesnel ortamı geçersiz kılan fenomik (bir organizmanın gözlemlenebilir özellikleri) bir ortam oluşturur" (Cassidy, 1997, s. 25). Algısal süreçte kısa dönem bellek ve uzun dönem bellek kavramları önem kazanmaktadır. Çevreden elde edilen görsel veriler öncelikle kısa dönem belleğe aktarılır. Kısa dönem bellekten uzun dönem belleğe aktarılan veriler ise bilişi oluşturur. Biliş, mevcut durumun geçmiş deneyimlerle yorumlanması; tutum, bir

durum karşısında kişinin eğilimi şeklinde özetlenebilir. Bütün bu kavramlar birbirleriyle ilişkilidir ve davranışın oluşmasında önemlidir. Davranış ise canlıların dış dünyaya karşı gösterdikleri tepkilerdir. Bu tepkilerin belirli bir amaç için organize edilmesiyle ise etkinlik meydana gelir. Daha farklı bir ifadeyle 'etkinlik', bilinçli davranış şeklinde tanımlanabilmektedir.

İnsanların çevreleriyle kurdukları ilişkide uyma davranışına etki eden etmenler arasında "grup büyüklüğü, ters düşme korkusu, grupta söz birliği, grubun uzmanlık derecesi, kültürlerarası farklılık, cinsiyet farklılıkları, bireyin kendine güveni, otoriteye itaat ve kabul davranışı" (Yüksel, 2013, s. 466-472) yer almaktadır. İnsanların toplumsal yaşam içerisinde uymaları gereken normlar vardır. Sosyal yaşamın sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi insanların uyma davranışlarıyla ilişkilidir. Uyma davranışlarının sadece sosyal yaşantıyı düzenlemede değil aynı zamanda fiziksel çevre üzerinde de olumlu etkileri vardır. İnsanların hangi davranışlarının fiziksel çevrede ne gibi olumsuz etkilere neden olabileceklerinin farkına varmaları bu davranışlarının önlenmesinde önemlidir. "Bu açıdan çevre dostu davranışlar sergilemenin gerek içinde yaşadığımız toplumun refahı gerekse doğanın sürdürülebilirliği açısından ne derece önemli olduğu ortadadır (Ay, 2017, s. 3). Çevre dostu davranışlar sergilemek, sosyal bağların kuvvetli olması, gelişmiş toplumların göstergelerindendir ve bu davranışlar mimari tasarımlarla desteklenebilir ve/veya yönlendirilebilir.

Amaç Çerçeveleme Teorisi

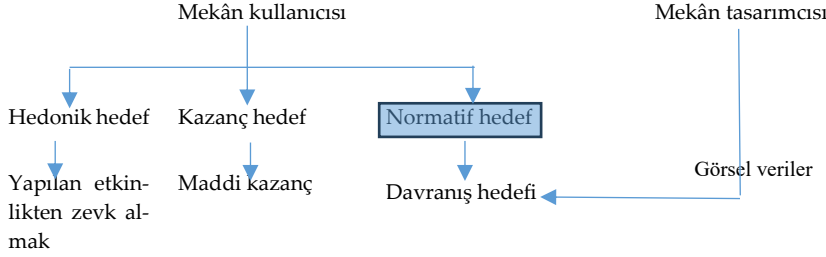
Erving Goffman, *çerçeveleme* çalışmalarının öncülerinden biri olarak konu kapsamında insan davranışlarını açıklamaya çalışmıştır. "Bir çerçeve, deneyimleri düzenlemenin bir yoludur" (Fine ve Manning, 2003, s. 53). "Çerçeveleme teorisinin temel önermesi, bir konunun çeşitli perspektiflerden görülebileceği ve birden fazla değer veya düşünce için çıkarımlara sahip olarak yorumlanabileceğidir. Çerçeveleme, insanların bir konuya ilişkin belirli bir kavramsallaştırma geliştirdikleri veya bir konu hakkındaki düşüncelerini yeniden yönlendirdikleri süreci ifade eder" (Chong ve Druckman, 2007, s. 104). *Amaç Çerçeveleme Teorisi* farklı kaynaklardan ortaya çıkmıştır fakat en çok "bilişsel sosyal psikolojideki sosyal hedeflerin bilişsel süreçler üzerindeki etkilerine ilişkin araştırmalardan etkilenmiştir" (Lindenberg ve Steg, 2007, s. 119). Bu teoride "davranışın motivasyonel olarak nasıl gerçekleştiği, uyumlu davranışların nasıl teşvik edilebilip uyumsuz olanların nasıl engellenebileceği açıklanır" (Lindenberg vd.,

2021, s. 424). Üç çeşit amaç çerçeveleme vardır: Hedonik, kazanç ve normatif amaç çerçeveleme (Lindenberg, 2008, s. 673). Hedonik amaç çerçevelemede kişinin kendini iyi hissetmesiyle ilişkilidir. Susuzluğu ve açlığı gidermek gibi davranışlar bu kategoride yer almaktadır. Kazanç amaç çerçevelemede kaynaklarla ilgili alt hedefler önemlidir; “para tasarrufu, kişinin gelirini arttırması, kişinin finansal güvenliğine yönelik tehditlerle başa çıkması gibi” (Lindenberg, 2008, s. 673). Normatif amaç çerçevelemede kişi bireysel değil grup hedefleriyle ilgilenir. Bu durum “Uygun olanı yapmak veya doğru olanı yapmak olarak özetlenebilir” (Etienne, 2010, s. 9). “Bir amacın davranışı etkilemesi için, bir dereceye kadar etkinleştirilmesi (belirgin hale getirilmesi) gerekmektedir. Üç kapsayıcı hedefin tümü aynı anda bir dereceye kadar etkinleştirilir, ancak bunların göreceli belirginlikleri farklılık gösterir” (Lindenberg vd.,2021, s. 424). Bu üç amaç çerçevesi eşit derecede güçlü değildir. “Hedonik hedef çerçevesi en güçlü olanıdır. Kazanç hedef çerçevesi hedonik ve normatif hedef çerçeveleri arasından yer alır. Normatif hedef çerçevesi en zayıf olanıdır” (Lindenberg, 2009, s. 58). Normatif hedefin çerçevelenebilmesi için yardıma ihtiyaç duyulmaktadır. “Ana fikir, hedeflerin yönetilmesidir veya insanların neye dikkat ettiğini, hangi bilgi ve tutumların bilişsel olarak en erişilebilir hale geldiğini, insanların bir durumun farklı yönlerini nasıl değerlendirdiğini çerçevelemektir” (Lindenberg ve Steg, 2007, s. 119). “Üç kapsayıcı hedefin göreceli gücüne ilişkin olarak en önemli çevresel ipuçları çevrede insan varlığı veya yokluğu, diğer insanların kurallara uygunluklarına ilişkin ipuçları, belirli bir genel hedefle ilişkilendirilen nesneler (para kazanmayla ilişkilendirilen iş kıyafeti giyen insanlar gibi) ve içgüdüsel ipuçları (iyi veya kötü kokular veya çekici bir şekilde dekore edilmiş mağaza vitrinleri gibi)” (Lindenberg, 2018, s. 122) şeklinde ifade edilmiştir.

Bir mekân belirli amaç ve/veya amaçlar doğrultusunda tasarlanır. Fakat bu mekânın kullanıcılar tarafından hangi davranış kalıplarıyla kullanılacağı da belirlenmelidir. Bir mekânın tasarımcısı için amacı, mekân kullanıcısının amacından farklı olabilir. Önemli olan tasarımcı ve mekân kullanıcısının ortak paydada buluşabilmesinin sağlanmasıdır. Bu ortak paydanın bulunabilmesinde görsel verilerin önemli araçsal değerleri vardır.

Mekân tasarımında tasarımcının ve kullanıcının ana amaçları kadar bu amaçlarla ilişkili alt hedeflerin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Örneğin; bir dış mekân düzenlemesinde kullanıcı gereksinimleri *sosyal ihtiyaçların giderilmesi* iken, mekân tasarımcısının amacı sosyal ihtiyaçlar karşıla-

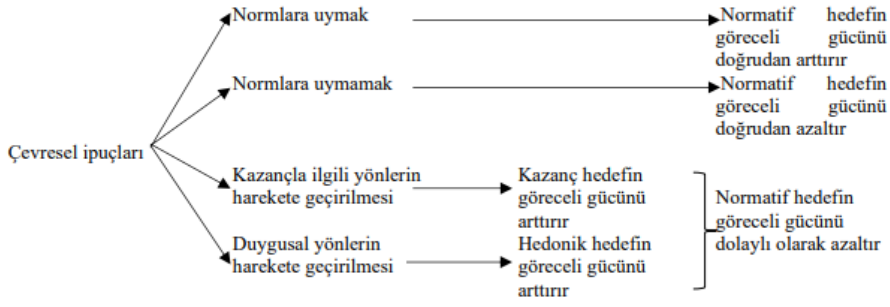
nırken doğru ve/veya tasarımcının istediği davranış kalıplarının da oluşturulması olmalıdır. Tasarımcı ve mekân kullanıcısı bakış açısıyla ele alınması gereken, genel amaç ve alt hedeflerden oluşan yapı, amaç çerçeveleme teorisindeki modüler yapı kapsamında değerlendirilebilir. Bu yapı aşağıdaki gibi gösterilmiştir:

Şekil 1. Mekân tasarımcısının amacı-Mekân kullanıcısının amacı arakesitinde normatif hedefi çerçevelemek (yazar tarafından oluşturulmuştur)

Yukarıdaki şekle göre mekân tasarımcısının belirli bir amacı ve/veya amaçları ve bu amacın alt hedefi ve/veya hedefleri vardır. Konu, yaya kaldırımları açısından örneklendirilecek olursa yayaların amacı bir noktadan bir noktaya erişmek iken mekân tasarımcısının amacı güvenli, rahat, yürümeye teşvik eden bir kaldırım tasarımı yapmaktır. Mekân kullanıcısının amacı hedonik, kazanç ve normatif hedeflerle ilişkili olabilmektedir. “Bu üç hedeften hangisinin odak olduğu ‘dur ki bu amaç çerçevesidir’ bireyin kasıtlı seçimine açık değildir, hedefi tetikleyen iç ve dış ipuçlarına bağlıdır” (Lindenberg, 2009, s. 57). Tasarımcı görsel verilerle Normatif Hedefi çerçeveleyerek bu hedefi kendi amacının alt hedefi haline getirebilir. Şekil 1’de tasarımcı tarafından görsel veriler kullanılarak mekân kullanıcısının seçiminin normatif hedef doğrultusunda nasıl desteklenebileceği gösterilmiştir. Temiz bir çevre, huzurlu bir toplum, sürdürülebilir kentler gibi amaçlar normatif hedefler kapsamında değerlendirilebilir.

Çevresel ipuçları normatif hedefin gücünü artırıp azaltabilir. Hedonik ya da kazanç hedeflerini güçlendiren çevresel ipuçları normatif hedefin zayıflamasına neden olabilir. Bu süreç aşağıdaki gibi gösterilmiştir:

Şekil 2. Çevredeki ipuçlarının normatif hedefin göreceli gücünü etkilediği mekanizmalar (Lindenberg, 2018, s. 122)

Günümüz kentlerinde gürültü, kalabalık ve kirlilik temel sorunlar arasındadır. Bu sorunların çözülmesinde kullanıcı odaklı yaklaşımların benimsenmesi önemlidir. Kullanıcı odaklı yaklaşımda kullanıcılar sözel veya yazınsal ifadeler yerine mekân tasarımlarıyla yönlendirilebilirler. Şekil 2’de yer alan çevresel ipuçlarını mekân tasarımında görsel veriler olarak değerlendirmek mümkündür. Normatif Çerçeveleme kapsamında değerlendirebileceğimiz mekân ve donatı tasarımları aşağıdaki gibidir:

Tablo 1. Normatif Çerçeveleme kapsamında incelenen örnekler

Örnek							
Normatif hedef çerçeveleme	Anıtkabir ziyaretçilerine Ata'nın mezarına yaklaşıklarının hissettirilmesi, toplumsal saygı-sevgi duygularının pekiştirilmesi	Yürüyen merdiven kullanımını azaltarak kullanıcıları hareket etmeye yönlendirmek	Kullanıcıların yerlere çöp atmalarının engellenmesi	Kullanıcıların yerlere izmarit atmalarının engellenmesi	Bebek arabalarının çocuk oyun alanı önünde gelişigüzel bırakılmalarını engellemek	Yaya geçitlerinin yaya tarafından kullanımı, araçların arttırılması, taşıtlar tarafından daha rahat algılanmalarının sağlanması	Yeşil alanlarda bölücü eki yapan test yollarındaki sürücülerin yaban hayatlarına karşı dikkatli olması
Amaç doğrultusunda yapılan tasarım	Aalanlı Yoldaki döşemelerin 5er cm yüksekliklerle döşenmesi	Çin'de metro çıkışında tasarlanan, piyano sesleri çıkaran merdiven tasarımı	Krikale Üniversitesinde basketbol potası şeklinde tasarlanan çöp kutuları	Kullanıcıların kendi görüşlerini ifade etmelerine yönelik olarak hazırlanan 'oy kutusu' olarak çöp kutuları	Kullanıcıların kendi görüşlerini ifade etmelerine yönelik olarak hazırlanan 'oy kutusu' olarak çöp kutuları	3 boyut görünümü yaya geçidi tasarımı	Dikkatli olunmaması durumunda, yaban hayatlarının ölümüne neden olunabileceğine ilişkin uyarı levhası
Tasarım sonucu oluşan kullanıcı davranışları	Ziyaretçilerin bir saygı göstergesi olarak yere bakarak yavaş ve dikkatli adımlarla Ata'nın huzuruna yaklaşması	Kullanıcıların yürüyen merdiven kullanımının azaltılması buna bağlı olarak hareketlerinin artması, kentsel yaşamdaki hareketliliğin meydana getirdiği sağlık (obezite gibi) sorunların azaltılmasının desteklenmesi	Geçirilemeyen atıkların tasarlanan çöp kutularına atılması	İzmaritlerin yere değil çöp kutusuna atılması (Görsele kullanıcıları favori takımları sorulmaktadır. Kullanıcılar çöp kutusuna atıkları izmaritlerle kendi görüşlerini belirtebilmektedir)	Bebek arabalarının çocuk oyun alanı önünde düzenli bir şekilde bırakılmalarını sağlanması	Uygulamanın başarılı olup olmadığı konuyla ilgili yapılacak çalışmaları ortaya koyulabilecektir.	Uygulamanın başarılı olup olmadığı konuyla ilgili yapılacak çalışmaları ortaya koyulabilecektir.

Yaya Kaldırımları

Kontrolsüz yapılaşma ve insan odaklı tasarımdan yoksun mekânlar, kentlerde insan ve toplum yaşamını olumsuz yönde etkilemektedir. Hızlı ve kontrolsüz nüfus artışıyla çevresel kaynaklar sınırsızmışçasına kullanılmaktadır. Oysa hiçbir kaynağın sınırsız olmadığı insanların yüzleşmeleri gereken bir gerçektir. Bu nedenle kısıtlı kentsel çevrenin doğru yönetilmesi gerekmektedir. Konu *kırık cam teorisi* kapsamında örneklendirilecek olursa, yürümeye elverişli olmayan bir kaldırımın kullanım sıklığı zamanla azalır ve kullanılmaz hale gelir. Çöp kutularının olmadığı bir kaldırım, zamanla çöplerin yığılı olduğu bir alana döner. Fakat; yürümeye teşvik eden, temiz, iyi tasarlanmış bir kaldırım kullanıcılarının beğenisini kazanır, kullanıcılarında aidiyet hissi uyandırır ve kullanıcıları tarafından korunmak, temiz tutulmak istenir.

Kentin birincil kullanıcıları yayalardır bu bağlamda da yaya yolları ve yaya kaldırımları özellikle şehir içi erişimde büyük önem arz etmektedir. Erişilebilirlik, belirli iki nokta arasındaki ulaşım olarak tanımlanabilirken, “fiziksel çevrede tüm antropometrik ölçülerin ve ergonomik özelliklerin sağlanmasını gerektirir ” (Yıldız, 2018, s. 417). Küçükağtaş ve Kurtaslan (2017) konu kapsamında ‘güven, konfor ve çevreye zarar vermemek’ konularına da değinmişlerdir.

Yürümek, sosyal bir varlık olarak kentin ana kullanıcıları olan insanların doğasında vardır. Fakat günümüzde kentler yayalardan çok taşıt trafiğine hizmet eder hale gelmiştir. Bu nedenle kent insanının hareket edebileceği ve sosyalleşebileceği yerler giderek azalmaktadır. Yaya kaldırımlarının temel işlevi yürüyüşe elverişli ortamlar oluşturmaktır. “Yürüyüş; çevresel, sosyal, ekonomik, ulaşım açısından fayda sağlar ve yaya dostu çevre sayesinde sürdürülebilir kalkınma sağlanabilir” (Bahari vd., 2013, s. 27). Fakat Gedizlioğlu (2004)’nın da çalışmasında belirttiği gibi günümüzde yaya yollarının sahip olması gereken genişlikler göz ardı edilerek yaya yollarından alınıp taşıt yollarına eklenmektedir. Oysa yaya kaldırımlarının tek görevi ulaşımın sağlanması değildir. Yaya kaldırımlarının önemli özelliklerinden biri de “sosyal mekân” (Çelikyay vd., 2020) olmalarıdır. Kısıtlı kentsel çevrede yaya kaldırımlarının sosyalleşme mekânı olarak hizmet verebilmesi başta kaldırım genişlikleri olmak üzere kaldırım tasarımlarıyla doğrudan ilişkilidir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Bakanlığı tarafından “Yaya yolları ve kaldırımların tasarım kuralları hakkında yönetmelik” ve “İncinebilir yol kul-

lanıcılarının korunmasına yönelik tedbirler uygulama klavuzu” hazırlanmıştır. Bu çalışmalara göre kaldırımlar; mülkiyet etki şeridi, kaldırım net yürüme alanı ve yaya emniyet şeritlerinden meydana gelmelidir. Yaya kaldırımı yüksekliği en fazla 15 cm., yaya emniyet şeridi en az 50 cm. ve kaldırım net yürüme alanı en az 150 cm. olarak belirlenmiştir. Yaya emniyet şeridi; kaldırım net yürüme alanı ile taşıt yolu arasında kalan bitki ve kentsel donatı elemanlarının bulunabileceği alan olarak ifade edilirken, kaldırım net yürüme alanında hiçbir engelin bulunmaması gerektiği belirtilmektedir.

Günümüzde *yürümek* eylemiyle ilişkili olan alanlarda yapılan çalışmalarda konu; engelliler açısından (Öztürk ve İsmail, 2015; Bekci, 2012; Olgun ve Yılmaz, 2014), döşeme malzemesi seçimi açısından (Gülgün ve Altuğ, 2006), alanın güvenlik ve konfor gibi algısal özellikleri açısından (Tekel ve Özalp, 2016) birçok çalışmada incelenmiştir. Konu kapsamında kaldırım yükseklikleri, rampa eğimleri, zeminde kullanılan döşeme malzemeleri, engelliler için iz taşı kullanımı, yol genişlikleri, yolların çeşitli kentsel donatı elemanı ile engel durumları önemlidir.

Materyal ve Yöntem

Çalışma alanı; Samsun iline ait Atakum ilçesi’nde yer almaktadır. Alan; Mimar Sinan Mahallesi sınırları içerisinde kalan, kuzeyde Atatürk Bulvarı, güneyde İsmet İnönü Bulvarı, doğuda Nişantaşı Caddesi, batıda Mustafa Kemal Bulvarı ile sınırlanan adanın kuzey kısmında yer alan yaya kaldırımıdır. Çalışma alanının bulunduğu adada; konut alanları, konut altı ticaret alanları, ticaret yapıları, kamu binaları ve mahalle parkları yer almaktadır. Çalışma alanı sınırları içerisinde mahalle halkının sosyalleşme ve rekreatif amaçlarla kullanabileceği kamusal açık yeşil alanlar, mahalle parkları ile sınırlıdır. Açık yeşil alanların çoğunluğunu konut bahçeleri oluşturmaktadır.

Alanın konumu ve çevresiyle ilişkisi aşağıdaki gibidir:

Şekil 3. Çalışma Alanı

Bulgular

Çalışma alanı; kamusal yapılar, ticaret alanları ve konut alanları yakınında yer alan, yoğun olarak kullanılan, bir yaya kaldırımıdır. Bu kaldırım; yaya kullanımı için uygun genişlikte ve yükseklikte olmasıyla kullanıcılarına bir ulaşım aracı olarak (görece) hizmet verebilmektedir. Fakat kaldırımda, engelli kullanıcılara yönelik bir düzenleme yoktur. Bununla

birlikte farklı kullanıcı kitlelerine yönelik olarak bir düzenleme de söz konusu değildir. Çalışma alanının batısı ve doğusuyla kaldırım genişliği açısından bir süreklilikten bahsedilememektedir. Alanın batısındaki yaya kaldırımı genişliği 210 cm. doğusundaki yaya kaldırımının genişliği 310 cm.dir. Ayrıca alanın doğusunda yer alan yaya üst geçidi kaldırımı daraltmakta ve yolun genişlik açısından sürekliliğini bozmaktadır. Doğuda üst geçit, batıda 115.sokak ile sınırlanan kaldırımın genişliği 380 cm dir. Çalışma alanı olarak seçilen yaya kaldırımının batısı ve doğusuyla genişlik sürekliliği açısından ilişkisi aşağıdaki gibidir:

Tablo 2. Çalışma alanının çevresiyle (genişlik sürekliliği açısından) ilişkisi

	
Çalışma alanının batısındaki kaldırım (Genişlik: 210 cm)	Çalışma alanının doğusundaki kaldırım (Genişlik: 310 cm.)
	
Çalışma alanı (Genişlik: 380 cm)	

Yukarıda görüldüğü gibi çalışma alanının doğusundaki ve batısındaki kaldırım genişlikleri çalışma alanıyla bir süreklilik sağlamamaktadır. Ayrıca bu kaldırımlar genişlikleri açısından yürümeye elverişli gibi görünse de çeşitli kentsel donatılar ve yol tabelalarıyla yürüme alanları işgal edilmiş durumdadır.

Bu bağlamda çalışma kapsamında oluşturulan *Normatif Hedefler*;
Yürümeyi çocuklar için eğlenceli hale getirerek çocukları yürümeye teşvik etmek,

Güvende hissettiren ve ilgi çekici kaldırım tasarımıyla insanları yürümeye teşvik etmek,

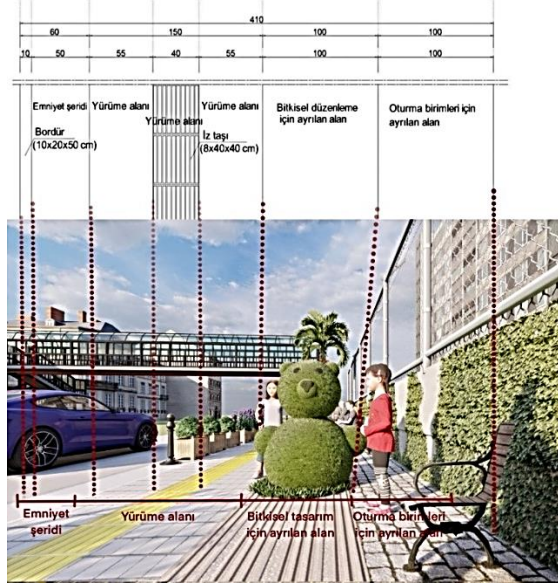
Sosyalleşmenin desteklenmesi ve etkinlik çeşitliliğinin arttırılması amaçlarıyla oturma mekânları oluşturmak böylece kaldırımları bir geçiş alanından çok bir sosyalleşme alanına dönüştürmek,

Engelli kullanıcıları hareket etmeye teşvik eden yürüyüş alanları oluşturmak,

Çevrenin temiz tutulmasına yönelik yeterli sayıda, uygun aralıklarla ve uygun yerlere çöp kutusu konumlandırmak,

Farklı etkinlik alanları için mekân hissini oluşturulması böylece alanın kullanıma teşvik edilmesi şeklindedir.

Çalışma kapsamında seçilen yaya kaldırımının Normatif Çerçeveleme kapsamında peyzaj tasarımına ilişkin ilişkin teknik çizim (plan) ve aşağıdaki gibidir. Alana ilişkin çalışmalar bilgisayar destekli tasarımla yapılmıştır. Öncelikle çalışma alanı Autocad 2024 de modellenmiştir. Sonrasında Lumion 10.0.1 de malzeme ataması yapılarak görseller oluşturulmuştur.

Şekil 4. Çalışma alanının Normatif Çerçeveleme kapsamında tasarlanan yeni hali

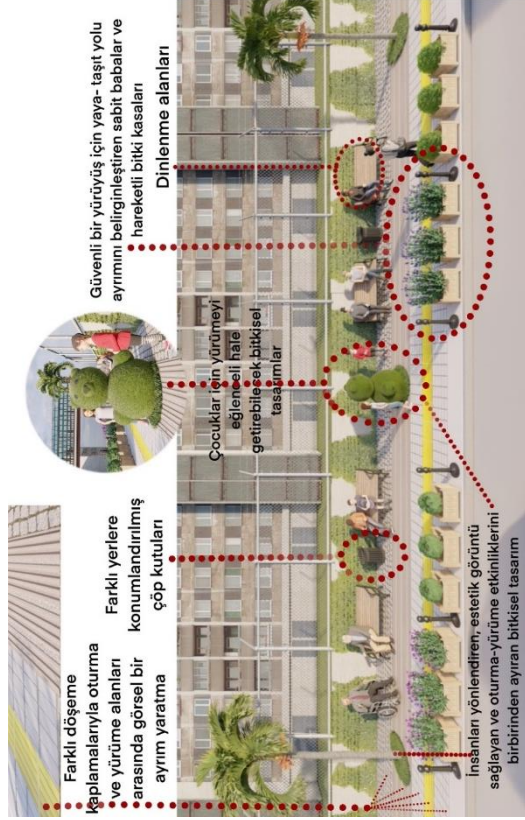
Tasarlanan yaya kaldırımı halihazırda 380 cm. dir. Yapılan peyzaj tasarımı ise 410 cm. genişliğindedir. Çalışma alanı bir iç yolun kenarında bulunmaktadır. Bulvar ve kaldırım arasında yer alan iç yoldan veya çalışma alanının kuzeyinde yer alan kamusal yapının bahçesinden 30 cm. alınarak çalışma alanı kapsamında yaya kaldırımına dahil edilmesi önerilmektedir (Konunun yasal boyutu farklı çalışmalar kapsamında ele alınmalıdır). Kaldırım; 50 cm. emniyet şeridi, 150 cm. yürüme alanı, 100 cm. bitkisel tasarım için ayrılan alan ve 100 cm. oturma birimleri için ayrılan alandan oluşmaktadır. Belirlenen Normatif Hedefler doğrultusunda tasarlanan yaya kaldırımı tasarımı aşağıdaki gibidir:

Tablo 3. Çalışma kapsamında belirlenen normatif hedefler ve yapılan peyzaj tasarımı projesi

Çalışma kapsamında yapılan tasarım	Normatif hedef çerçeveleme	Amaç doğrultusunda yapılan tasarım	Tasarım sonucu oluşan kullanıcı davranışları (?)
	Çocukların yürümeye teşvik edilmesi	Bitkisel materyal ile hayvansal formların oluşturulması	
	Yayaların yürüyüş güvenliklerinin sağlanması	Donatı elemanlarıyla yaya emniyet şeridi oluşturulması	
	Sosyalleşmenin desteklenmesi	Etkinliklerin çeşitlendirilmesi – Oturma alanlarının tasarlanması	
	Engelli kullanıcılar için kaldırım kullanımının desteklenmesi	Yol döşemesinde yeterli genişlikte engelli izi kullanımı	
	Çevrenin temiz tutulması	Yeterli miktarda çöp kutusu kullanımı	

	Yol sürekliliğinin sağlanması ve mekân hissi oluşturulması	Farklı kullanım alanlarında farklı döşeme malzemesinin kullanımı	
---	--	--	--

Yaya kaldırımında yapılan peyzaj tasarımının mekânsal analizi aşağıdaki gibidir:

Şekil 5. Normatif Çerçeveleme kapsamında tasarlanan yaya kaldırımı

Yaya kaldırımlarının kentsel yaşantıdaki temel işlevi ulaşımıdır. Fakat bu çalışmada da vurgulandığı üzere kentsel çevre kısıtlı bir kaynaktır ve etkin bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Ayrıca kentsel alanlarda yapılaşmanın giderek artması sosyalleşmeye yönelik açık alanların da giderek azalması anlamına gelmektedir. Bu nedenlerle mevcut kaynaklarla insanların kent içinde bir araya gelebilecekleri, sosyalleşebilecekleri yerler

oluşturulmalıdır. Yaya kaldırımları bu amaçlarla kullanılabilir iyi kaynaklardır. Çalışma kapsamında oluşturulan yaya kaldırımı tasarımında ana fikirler aşağıdaki gibidir:

- Farklı yaş gruplarının alanı -isteyerek- kullanabilmesinin desteklenmesi,
- Oturmak ve yürümek gibi etkinliklerin birbirinden döşeme kaplaması doku, renk farklarıyla ve bitkisel elemanlarla ayrılarak kullanıcıların konforlu bir deneyim yaşayabilmelerinin sağlanması,
- Taşıt yolu ve yaya yolunun fiziksel sınırlarla birbirinden ayrılarak güvenliğin sağlanması ve/veya güven hissi oluşturulması,
- Döşeme kaplamasının dokusuyla yayaların yönlendirilmesi,
- Çöp kutularının farklı yerlere konumlandırılmasıyla yerlere çöp atılmasının engellenmesi ve/veya azaltılması,
- Yürümek ve oturmak gibi farklı etkinlikler için alanlar oluşturularak sosyalleşmenin desteklenmesi,
- Estetik değeri yüksek bir alan tasarlayarak yayaların dikkatlerinin çekilmesi, böylece yürürken cep telefonu kullanımının azaltılması,
- Estetik değeri yüksek bir alan tasarlayarak yayaların algılarının gürtü kaynağı işitsel verilerden ziyade görsel verilere yönlendirilmesi.

Her ne kadar çalışma yukarıdaki hedefler doğrultusunda yapılmış olsa da burada önemli olan temel kriter, kaldırım genişliğidir. Günümüz kentlerinin çoğunda kaldırım genişlikleri ne yayaların yürüyüşü için ne de farklı etkinliklerin planlanabilmesi için yeterli değildir. Hatta çoğu kaldırımın taşıt kullanımına hizmet ettiği, motorlu taşıt park yeri olarak kullanıldığı da bir gerçektir.

Tartışma ve Sonuç

Kısıtlı bir kaynak olan fiziksel çevrenin etkin bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Bu da her mekânın amacına hizmet edecek şekilde tasarlanmasıyla mümkündür. Günümüzde kent içi yaya sirkülasyonunda önemli yeri olan kaldırımların en büyük sorunları arasında kaldırım genişliklerinin, yüksekliklerinin, eğimlerinin ve kaldırımda kullanılan döşeme malzemelerinin yürüyüşe uygun olmamasıdır. Kaldırımların; engelli kullanıcılar göz önünde bulundurularak tasarlanmaması, çöp konteynırı, otobüs durakları vb. donatılarla daraltılması diğer birçok sorundan sadece bazılarıdır. Oysa yaya kaldırılmasının belirlenen hedefler doğrultusunda ta-

sarlanmasıyla kaldırımlar sadece *yürüme* amacına hizmet etmez aynı zamanda bir sosyalleşme alanına da dönüştürülebilir. Bu alanların tasarlanmasında önemli olan başlıca faktörler; farklı kullanımlara ilişkin mekân hissi yaratacak (döşeme farkı gibi) tasarımların yapılması ve oluşturulan mekânların uygun genişliklerde olmasıdır. Çalışma kapsamında hazırlanan öneriler Normatif Çerçeveleme kapsamında oluşturulmuştur. Fakat bu öneriler bireysel seviyede düşünüldüğünde hedonik yarar da söz konusudur. Burada hedonik hedef ve normatif hedef arasındaki dengeye dikkat edilmelidir. Çünkü amaç çerçeveleme teorisinin kuramsal yapısında bahsedildiği gibi hedonik çerçevelemenin normatif çerçevelemeyi olumsuz yönde etkileyebileceği unutulmamalıdır. Bu durumu çalışma kapsamında örneklendirecek olursak; toplumun yürümeye yönlendirilmesi, bununla ilişkili olarak hareketsiz yaşamın getirdiği sağlık sorunlarının azaltılması ve sosyal ilişkilerin kuvvetlenmesinin sağlanması mekânsal tasarımlarla desteklenebilir. Fakat yapılan mekânsal düzenlemelerin yayaların dikkatini dağıtması ve yayaların taşıt trafiğine karşı algılarının açık olması da gerekmektedir.

Eğer ikincil amaçlar normatif amaçları destekler nitelikteyse bu durum amaç çerçevesini güçlendirecektir. Bu dengenin doğru bir şekilde kurulması konu üzerinde daha detaylı çalışmaların ve uygulamaların yapılmasıyla mümkün olacaktır. Doğru davranış kalıpları gelişmiş bir toplumun göstergesidir. Yerlere çöp atmamak, yürürken sosyal ve fiziksel çevreye karşı duyarlı olmak, yürümek (buna bağlı olarak hareketsiz hayatın getirebileceği sağlık sorunlarını yaşamamak) toplumların olumlu davranış kalıpları arasındadır. Olumlu davranış kalıplarının oluşturulmasında mimarlık biliminin yer alan mesleklerin önemli görevleri vardır. Mimarlık biliminin görevi sadece mekân üretmek değildir. Mekân oluştururken toplumun arzu edilen temiz, düzenli, sosyal açıdan sağlıklı bir yaşam alanı hedefine ulaştırabilme yetisi mimarlık biliminin ayırt edici toplumsal gücü olarak görülebilir. Bu ayırt edici gücü etkin bir şekilde yönetirken Amaç Çerçeveleme Teorisi yol gösterici olarak kullanılabilir. Çalışma kapsamında belirlenen normatif hedefler doğrultusunda oluşturulması beklenen davranış kalıpları; daha çok yürüyen, yürürken çevresine karşı duyarlı olan -ve böylece yürüme eylemi sırasında cep telefonu vb. aletlerle değil de çevresiyle ilgilenen-, özenle tasarlanan bir mekânda yerlere çöp atmayarak mekânın temizlik açısından sürdürülebilirliğine katkı sağlayan toplumlar şeklinde sıralanmaktadır. Çalışma kapsamında tasar-

lanan yaya kaldırımının kullanıcılarını hedeflenen davranışlara yönlendirip yönlendiremeyeceği konu devamında yapılacak çalışmalarla ortaya koyulabilecektir.

Extended Abstract

Landscape Design Example of An Pedestrian Sidewalk within the Scope of Normative Framing

Sinem Kızılaslan³

ORCID: 0000-0002-0168-6994

The main task of the professions in the science of architecture is to produce space. Today, urban spaces are considered as an indicator of an advanced lifestyle for many reasons such as technology, ease of access to services, etc. For this reason, the environment, which is a limited resource, needs to be managed correctly and efficiently. Urban space planning and design studies that focus on the needs of people are important parts of this management process, and another important focus is to create the right behavior patterns in society by directing human behavior. Architecture has a structure that can direct human behavior by combining the objective and logical structure of science with the creativity and emotional aspect of art. From this point of view, the ability to achieve the desired goals of society to have a clean, organized and socially healthy structure while producing space; can be seen as the distinctive social power of architectural science. Since cities are human-centered formations, the main users are pedestrians. In this context, pedestrian sidewalks and pedestrian roads are important components in urban transportation. The features that pedestrian sidewalks should have are included in the "Regulation on the design rules of pedestrian roads and sidewalks" and "Implementation guide on measures for the protection of vulnerable road users" prepared by the Ministry of Environment, Urbanization and Climate. However, among the main problems related to pedestrian sidewalks in today's urban space formations, the lack of appropriate sidewalk widths is among the most important problems. Ignoring disabled users, not using the right paving material and occupying the sidewalks with obstacles such as urban reinforcement element, signpost, etc. are among the other problems that make it difficult to walk and even prevent walking on sidewalks. However, the

³ Dr, Independent Researcher, E-mail: 1.sinem@gmail.com

function of sidewalks is not only to provide urban access. Properly designed sidewalks can serve as socializing spaces that encourage walking. In this context, human behavior gains importance. Behavior has a structure that can be guided by physical environmental arrangements. If human behavior is evaluated in terms of spatial design, it would be more accurate to try to guide the behavior of space users with space designs in line with the purposes of space use - without making them feel - instead of trying to direct the behavior of space users with writings - directly. In this context, Goal Framing Theory can be used. Within the scope of the study, firstly, information about Goal Framing Theory is given and the sub-components of the theory are explained. Afterwards, evaluations are made on existing examples within the scope of Normative Framing. In the continuation of the study, landscape design project of a pedestrian sidewalk was prepared in line with Normative Framing. The study area is located in Atakum district of Samsun province. The area is the sidewalk located in the northern part of the island within the borders of Mimar Sinan Neighborhood, bounded by Atatürk Boulevard to the north, İsmet İnönü Boulevard to the south, Nişantaşı Street to the east, and Mustafa Kemal Boulevard to the west. In this context, firstly, the location information of the pedestrian sidewalk selected as the study area is presented and its current physical structure is revealed. Afterwards, normative objectives related to the study area were determined. The normative goals established within the scope of the study are as follows: encouraging children to walk by making walking fun for children, encouraging people to walk with a safe and attractive sidewalk design, creating seating areas to support socialization and increase the diversity of activities, thus transforming the sidewalks into a socialization area rather than a transition area, creating walking areas that encourage disabled users to move, placing trash bins in sufficient numbers, at appropriate intervals and in appropriate places to keep the environment clean, creating a sense of space for different activity areas and thus encouraging the use of the area. In line with these objectives, the landscape design project of the study area was prepared. The studies related to the area were carried out with computer-aided design. First of all, the study area was modeled in Autocad 2024. Afterwards, visuals were created by assigning materials in Lumion 10.0.1. The main ideas in the pedestrian sidewalk design created within the scope of the study are; supporting different age groups to use the area -willingly-, ensuring that activities such as sitting and walking are separated from each other with

pavement texture, color differences and vegetative elements so that users can have a comfortable experience, providing security and / or creating a sense of security by separating the carriageway and pedestrian path with physical boundaries, guiding pedestrians with the texture of the pavement; preventing and/or reducing littering by placing garbage bins in different locations; supporting socialization by creating areas for different activities such as walking and sitting; attracting pedestrians' attention by designing a space with high aesthetic value, thus reducing the use of mobile phones while walking; directing pedestrians' perceptions to visual data rather than noise-induced auditory data by designing a space with high aesthetic value. As a result, the physical environment, which is a limited resource, should be used effectively. This is possible by designing each space to serve its purpose. In addition, by designing sidewalks in line with the goals set, sidewalks not only serve the purpose of walking but can also be transformed into a socializing space. The main factors that are important in the design of these areas are the design of the spaces that will create a sense of space for different uses (such as flooring differences) and the appropriate widths of the spaces created. The recommendations prepared within the scope of the study were created within the scope of Normative Framing. However, when these recommendations are considered at the individual level, hedonic benefit is also in question. Here, attention should be paid to the balance between the hedonic goal and the normative goal. Because, as mentioned in the theoretical structure of goal framing theory, it should not be forgotten that hedonic framing can negatively affect normative framing. If we exemplify this situation within the scope of the study; encouraging the society to walk, reducing the health problems caused by sedentary life and strengthening social relations can be supported by spatial designs. However, spatial arrangements should not distract pedestrians and pedestrians' perception of vehicular traffic should be clear.

Correct behavior patterns are an indicator of a developed society. Professions in the science of architecture have important roles in creating positive behavior patterns. Goal Framing Theory can be used as a guide in managing this distinctive power effectively.

Kaynakça/References

- Ay, U. (2017). Çevreci tüketim davranışlarının değer-inanç-norm kuramı temelinde incelenmesi. *Tüketici ve Tüketim Davranışları Dergisi*, 9(1), 1-33.
- Bahari, N., Arshad, A. K., ve Yahya, Z. (2013, March). Assessing the pedestrian perception of sidewalk facilities based on pedestrian travel purpose. *9th International Colloquim on Signal Precessing and Its Applications*, (27-32). Malaysia.
- Bekci, B. (2012). Fiziksel engelli kullanıcılar için en uygun ulaşım akslarının erişebilirlik açısından irdelenmesi: Bartın kenti örneği. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 14(Özel sayı), 26-36.
- Brown, D. (2017). *Başlangıç*. Altın Kitaplar.
- Cassidy, T. (1997). *Behaviour and experience in context*. Psychology Press.
- Chong, D., ve Druckman, J. (2007). Framing theory. *Annu. Rev. Polit. Sci.*, 10(1). <https://doi.10.1146/annurev.polisci.10.072805.103054>
- Çelikyay, S., Aydemir, P. K., ve Yılmazsoy, B. K. (2020). Değişen-dönüşen kentlerde kamusal alan olanakları: aktif kaldırım zonları. S. Yardımlı (Ed.), *Mimarlık, planlama ve tasarım alanında akademik çalışmalar- II içinde* (s. 281-303). Gece Kitaplığı.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2023). İncinebilir yol kullanıcılarının korunmasına yönelik tedbirler uygulama klavuzu: <https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler/01082023-ki-lavuz-20230801135102.pdf>
- Ergül, H. (2015). Mimarlığın ihmal edilen sosyal ve toplumsal yönü. *Akademik Platform*, 1070-1079.
- Etienne, J. (2010). The impact of regulatory policy on individual behaviour: a goal framing theory approach. *London of School of Economics and Political Science*.
- Etienne, J. (2011). Compliance theory: a goal framing approach. *Law & Policy*, 33(3), 305-333.
- Fine, G. A., ve Manning, P. (2003). Erving Goffman. G. Ritzer (Ed.), *The blackwell companion to major contemporary social theorists* içinde (s. 34-62). Blackwell publishing.
- Gedizlioğlu, E. (2004). Kentlerimizde trafik yönetimi. *Türkiye Mühendislik Haberleri*, 434(6), 17-22.
- Gülgün, B., & Altuğ, İ. (2006). İzmir kıyı bandı uygulamalarında ergonomik standartlara uygunluğun değerlendirilmesi üzerine bir araştırma. *Ege Üniv. Ziraat Fak. Dergisi*, 43(1), 146-156.
- Küçükağtaş, K., ve Kurtaslan, B. Ö. (2017). Selçuk Üniversitesi Kampüsü'nde kaldırım-yaya yolu tasarımları ile kot farkı çözümlerinin fiziksel engelli erişimi açısından irdelenmesi. *Kesit Akademi Dergisi*, 3(12), 21-53.
- Lewin, K. (1951). *Field theory in social science*. Harper Brothers Publishers.

- Lindenberg, S. (2008). Social rationality, semi- modularity and goal- framing: What is it all about? *Analyse&Kritik*, 30, 669-687.
- Lindenberg, S. (2009). Why framing should be all about the impact of goals on cognitions and evaluations. S. M. Lindenberg, S. Lindenberg, S. Hill, C. Kroneberg, ve R. Schnell. *Hartmut Essers Erklärende Soziologie* içinde (s. 53-79).
- Lindenberg, S. (2018). How cues in the environment affect normative behaviour. *Environmental psychogy: An Introduction* içinde (s. 144-153). University of Groningen.
- Lindenberg, S., ve Steg, L. (2007). Norvative, gain and hedonic goal frames guiding environmental behavior. *Journal of Social Issues*, 63(1), 117-137.
- Lindenberg, S., ve Steg, L. (2013). Goal framing theory and norm-guided environmental behavior. *Encouraging Sustainable Behavior* içinde (s. 37-54). Psychology Press.
- Lindenberg, S., Six, F., ve Keizer, K. (2021). Social contagion and goal framing: the sustainability of rule compliance. D. Sokol, ve B. Rooij (Ed.), *Cambridge :handbook of Comliance* içinde (s. 422-437). Cambridge University Press.
- Loehlin, J. C. (1992). *Genes and environment in personality*. Sage Publications.
- Noor, N. D., ve Nordin, N. B. (2023). Reassuring pro-environmental behaviour: a goal-framing theory perspective. *Bioresources and Environment*, 1(3), 14-26.
- Olgun, R., ve Yılmaz, T. (2014). Parkları erişilebilirlikleri üzerine bir araştırma: Niğde Kızılelma parkı örneği. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 15(1), 48-63.
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T., & Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiatriye Güncel Yaklaşımlar*, 566-589. <https://doi.org/10.5455/cap.20120433>
- Öztürk, S., ve İsmail, T. Y. (2015). Kastamonu kent merkezinde fiziksel engelli hareketliliği. *Süleyman Demirel üniversitesi Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 511-516.
- Roberts, B. W., ve Robins, R. W. (2004). Person-environment fit and its implications for personality development: a longitudinal study. *Journal of Personality*, 89-110.
- Tekel, A., & Özalp, Y. (2016). Mekanın fiziksel ve algısal niteliğinin yürünebilirliğe ve mekânda yürümeden duyulan memnuniyetine etkisi: Ankara Atatürk Bulvarı örneği. *Planlama*, 26(1), 40-50. <https://doi.org/10.5505/planlama.2016.53825>
- Tuğer, A. T., Dursun, İ., ve Kabadayı, E. T. (2018). Çevreci tüketim davranışı: etkili faktörler ve teorik açıklamalar. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 2979-3007.
- Turan, A. D., ve Kılıçlar, İ. E. (2019, Nisan). Çevreci davranışın amaç çerçeveleme teorileri temelinde irdelenmesi: çevre eğitime yönelik deneysel bir araştırma. 27. *Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi*, (s. 1180-1193). Antalya.

- Türk, S. m. (2015). 20. YY Kent kuramları. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 41-59.
- Manşet Türkiye (2019, 22 Ekim). Çin'de piano basamak. <https://www.man-setturkiye.com/cin-de-piano-basamak/11202/>
- İl Gazetesi (2017, 27 Şubat). Potalı çöp kutusu. 2024, 01 03 <https://www.il-gazetesi.com.tr/potali-cop-kutusu-259899h.htm>
- Pinterest (2024, 01 Mart) <https://www.pinterest.ca/pin/66005950780152312/>
- Pinterest (2024, 02 Mart). <https://i.pinimg.com/originals/f4/b8/e0/f4b8e07f31a932e43f3fe6cabde91fae.png>
- Pinterest (2024, 03 Mart) <https://www.pinterest.ca/pin/747597606906789677/>
- Pinterest (2024, 04 Mart) <https://www.pinterest.ca/pin/139330182212011332/>
- Yıldız, N. (2018, Kasım-Aralık). Engelliler için erişilebilirlik kavramının kentsel ergonomi bağlamında değerlendirilmesi. *2nd International Symposium on Innovative Approaches in Scientific studies*, (s. 416-424). Samsun.
- Yüksel, H. (2013). Toplumsal etki ve uyma. A. Şimşek, ve Ö. Eroğlu (Ed.), *Davranış Bilimleri içinde* (s. 456-484). Eğitim Yayınevi.

Sinem Kızılaslan

2005 yılında Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nden mezun oldu. 2007 yılında Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisansını, 2017 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı'nda Doktora Programını tamamladı. Yazar; Çevresel psikoloji, peyzaj tasarımı, sinemada mekân tasarımı, peyzaj uygulama projeleri, fiziksel çevrenin kişilik gelişimi üzerindeki etkileri, sürdürülebilirlik ve taktiksel kentleşme konularında çalışmalar yapmaktadır.

She, graduated from Ankara University, Faculty of Agriculture, Department of Landscape Architecture in 2005. She completed his MsC degree (2007) at Ankara University, Institute of Science and Technology, Department of Landscape Architecture and PhD degree (2017) at Karadeniz Technical University, Institute of Science and Technology, Department of Landscape Architecture. She works on environmental psychology, landscape design, space design in cinema, landscape application projects, effects of physical environment on personality development, sustainability and tactical urbanization.

E-posta: 1.sinem@gmail.com